

Hosszú, forró nyár

FOTÓ: GYENES KÁLMÁN

Még néhány éve is a Balatonnál nyaralt a fél ország. Ma ezt megtenni kész vagy. Kéthetes SZOT-beutaló – négytagú családnak – tízezer forintba kerül, s hiába kap ezért reggelit, ebédet, vacsorát, a másik tízet, tizenötöt is elkölthi könnyedén, mert a gyerek kéri az 50 forintos fagyaltot, kajapótlékként 30-ért, 40-ért, de helyenként 50-ért is a lángost, a

papa csak megiszik a tikkasztó hőségben félszázért legalább egy sört naponta, és a mamának is kijár tán tízért egy pohár hideg szódavíz. E csillagászati árak miatt nem meglepő, hogy még júliusban is úgy tűnik, mintha előszezon lenne a Balatonon. Pincérek ácsorognak az üres éttermek bejáratánál. A divat-, a giccs- és egyéb árusok – vásárló híján – egymást szórakoztatják. Ha nem lennének németek, mindannyian lehúznának a redőnyt.

A középosztály felélte tartalékait

– Az idegenforgalmi szakma érzékeny műszerként reagál a gazdasági élet változásaira – tájékoztatott dr. Botyán Éva, az Atlasz Utazási Iroda vezetője. Mint mondta, megváltoztak az utazási szokások, természetesen a pénzühiány miatt. Míg korábban a teljes ellátást biztosító utakat igényelték az emberek, most a külföldre utazók döntő többsége – a pénzmegtakarításra lehetőséget adó – önellátós üdüleket keresi. Észrevehető, hogy mind többen kényserülnek lemondani a külföldi utakról,

L. egyhónapos szabadságáról megtérve, meggyőörtebbnek látszik, mint amikor évi rendes pihenőjére ment. Maszek melót vállalt s éjjel-nappal verte a gépet. Kell a pénz, mert a kölcsönök visszafizetendő részletei havi bérének felét elviszik. Z. kétkezi munkás barátom csak legyint a nyaralás szóra. Neki nem újdonság, hogy a szabadság otthon, a panelben telik. Évek óta így van ez. Vesztésé ma már csak annyi, hogy családjával a strandra sem mehet. A belépők árát nem az ő tizenegyzres nettójához és a felesége gyeséhez igazították. K.-nak szerencséje van, hogy jó tíz éve bagóért vett tanyát. Legalább ott, a természet idegnyugtató csendjében töltődhet fel a következő menetekre.

de még azt megengedhetik maguknak, hogy belföldi pihenésre elutazzanak. Fáradtak, zaklatottak az emberek. Kiténik ez abból is, hogy csendes, nyugodt környezetre vágyunk, míg régebben a divatos-zajos-nyüzsgős helyekre volt nagy igény. A leghűségesebb utazók: a középosztály, lassanként elmarad, mert az idénre felélte tartalékait. A tehetősebb réteg pedig a luxusutakat, az egzotikus tájakat keresi. Körükben nem számít luxusnak az úszómedencés, európai, tengerparti hotel, hisz némelyikük saját házában van medence, s egyéb főúri kényelem. Számukra az idén a sláger a három-négyezer forintos ausztráliai, új-zélandi, floridai utazás.

A kifulladásig

A luxusutakról legfeljebb csak álmodó többség a lehúzott redőnyök árnyékában „piheni ki” egy különösen zajos, megrázkódtatásokkal teli munkásév fáradalmait. S vannak nem kevesen, akiknek még ez sem adatik, s a szabadságuk bérpótló munkával telik.

– S ez igen nagy baj – mondja a pszichológus, dr. Erdei Katalin. Hiszen az évenkénti – legalább egyszeri – hosszabb pihenésre még azoknak is szükségük van, akik munkájukban örömet lelnek, s emiatt észre sem veszik a kifáradást. A psziché, az idegrendszer, a test nem terhelhető a végletekig, megszakítás nélkül. A fáradt embernek lassul a

munkatempója, csökken a koncentrációképessége, majd egyre nyugtalanabb lesz, emberi kapcsolatai lazulnak, apátiába esik, lassan érdektelenné válik minden iránt, s végül teljesen kimerül. Ezt nem szabad megvárni, hiszen a végletekig feszített húr könnyen elpattan, s a regenerálódáshoz mind több idő szükséges. Tudom.

az embereknek nincs pénzük utazásra,

pedig az igazi pihenésnek, kikapcsolódásnak a környezetváltozás hihetetlen fontos feltétele. Elég, ha csak tíz kilométerrel távolabbra utazunk, máris kiköppenünk a munkát, a hétköznapi monotonitását idéző közegből. Az ember terhelhetősége véges, és aktív pihenéssel lehet csak olyan állapotban tartani a testet, a lelket, hogy a nyugdíjkorhatárig meg tudjuk őrizni erőnket. Sajnos, eme lélektani alapszabályt sokan nem tudják betartani, legfőképp a pénzühiány miatt.

KALOCSAI KATALIN

Turistaként menekülnek

Menekülnek, de többségük egyelőre nem tartja magát a szó szoros értelmében véve menekültnek, hiszen aki a behívó kézhezvétele előtt indult el otthonából, az három hónap múlva gond nélkül visszatérhet, ha nem érzi veszélyben magát. Azok, akik már kézhez kapták behívóikat, s ezt követően vették útjukat hazánk felé – azaz dezertáltak –, mint szolgáltat-megtagadók, akár hazaárulóknak is minősíthetők. A Vajdaságban maradt hadkötelesek tehát a rettegett, öldöklő polgárháború túlélési esélyei vagy a majdnem biztos felelősségrevonás következményei közül választhatnak.

Jugoszláviában valami készül, vészterhesek az éjszakák. Egyre többen tartanak a szlovéniai eseményeknél is véresebb, totális polgárháború kirobbanásától. A jugoszláv néphadsereg, úgy tűnik, Szerbiában általános mozgósítást rendelt el, s ez természetesen a Vajdaságban és a Bánátban élő magyar nemzetiségű tartalékosokra is vonatkozik. Tapasztalataink szerint számtalan fiatalember keres turistaként menedéket Magyarországon.

A várt jugoszláv menekültáradatnak Szegeden eddig alig van nyoma. A Vöröskereszt 300-400 ágyat, konyverket, igény esetén melegkonyhai ellátást tud reszükre biztosítani. Mint megtudtuk, a Károlyi Mihály Kollégium és a Talent Kft. ajánlotta fel eddig segítségét. A Károlyi kollégium és a Tisza Lajos körüli „olajosház”

étterme konyhai kapacitását is bevetné szükség esetén.

Nehéz azonban felmérni, valójában hányan érkeztek menekültként Jugoszláviából, hiszen a „turisták” másutt keresnek szállást. Azok, akik mégis a Vöröskereszthez fordultak – eddig négy fiatal és egy kétyerekes család –, mikor megtudták, hogy be kell jelentkezniük a rendőrkapitányságon, azonnal továbbálltak. Ilyen körülmények között senki nem kért a Vöröskereszt által biztosított segítségből.

A félelem, a bizonytalanság nem ismer határokat.

V. I.

Az epicentrum: Temesvár környéke

Tegnap kora délután, háromnegyed egy körül a magasabb szegei lakóházakban meglendültek a csillárok, és a lakók gyors lökést éreztek a talpak alatt. Földrengés. A belváros emeletes épületeiből s az irodaházakból több helyen az utcára menekültek az emberek. A lengést több erős földlökés nem követte. Tíz perccel az esemény után telefonon érdeklőtünk az MTA Budapesti Szeizmológiai Observatóriumában, a rengéseket ott is észlelték, akkor azonban még mindössze annyit lehetett tudni, hogy nem

magyarországi epicentrumú, viszonlag nagy területen észlelt, közepes erejű földrengésről van szó. Az obszervatóriumba Szegeden kívül bejelentések érkeztek Békéscsabáról, Hódmezővásárhelyről, Kecskemétre és Délkelet-Magyarország több településéről. Békéscsabán a helyzet a szegedihez volt hasonló, a tízemeletes házak előtt még a földlökést követő órában is sokan a további fejleményeket várták. Az ijedelmek kívül ott sem történt semmi komoly. A szegedi tűzoltóságon érdeklődve megtudtuk, hogy a délután folyamán nem érkezett kárbejelentés, ami a földrengéssel volna összefüggésben.

A délután első hiteles jelentése szerint a földrengés időpontja 12 óra 40 perc, epicentruma Temesvár közelében, a román-jugoszláv határ

A romániai Temes megyében egy halálos áldozata és több sebesültje van a tegnap észlelt földrengésnek. A természeti katasztrófa epicentruma a bánsági nagyvárostól alig 30 kilométernyire fekvő Bánlak községben volt. A temesvári rádió jelentése szerint a szerencsétlenül járt embert egy leomlott fal temette maga alá. A földrengés erősen érződött a megyeközpontban is, ahol – mindenekelőtt a magasházakból – az utcára szaladtak a lakók. Falak omlottak le, kémények rongálódtak meg, sok épület megrepedt. A lakásokban a polcokról leestek a könyvek s a bútorok leborultak. A földlökéseket erős, félelmetes robaj kísérte, amelyet még tovább erősített az ijesztően kilengő épületek recsegése-ropogása. A helyszínen nem tudták egészen pontosan megállapítani a földrengés Richter-skálán mérhető magnitúdóját, a temesvári egyetem geofizikai tanszékének mérőműszerei ugyanis az első lökések után olyannyira kilengtek, hogy leszaladtak a papírról. A kora esti órákban Temesvárot már helyreállt a nyugalom, mindenki visszatért a házába. A közlekedés, valamint az áram-, víz- és gázszolgáltatás zavartalan.

mellett volt. A földmozgás erősségéről az MTA Szeizmológiai Megfigyelőállomáson, Tóth László tudományos főmunkatársról érdeklőtünk.

– A földrengés magnitúdója a Richter-skála szerinti 5,8-as fokozatú volt, méréseink szerint az epicentrum helye Budapesttől 300 kilométerre van. Pontos jelentéseket csak az ország területéről kaptunk, így csak annyit tudok mondani, hogy a földlökések Szegeden észlelt intenzitása a Mercalli-skála szerinti 5–6-os fokozatok között lehetett.

– Mi a különbség a két skála között?

– Mint tudják, a rengéseknek csak az erőssége változik a távolsággal, nem a magnitúdója. A magnitúdó

mindig az epicentrumra vonatkozik, ezt méri a Richter-skála. Ahhoz viszont, hogy a hatásokat a messzebb fekvő területeken is fel lehessen mérni, egy empirikus – vagyis tapasztalati eredményekből felállított – rendszert, a Mercalli-skálát kell használni. Ez méri az intenzitást.

– Az epicentrumban milyen intenzitású lehetett a földrengés?

– Hozzávetőleg 7–8-as Mercalli-fokozatú.

– Észlelték-e utórezgéseket?

– Egy ilyen földrengést általában több

száz jóval kisebb utórezgés követ. Ezekből mostanáig is éreztünk már többet. Az első 2-es, 3-as magnitúdójúak voltak. Hogy a magnitúdóesés szemléletesebb legyen: egy Richter-fok ugrás 30-szoros energia-csökkenést jelent.

– Önökhez érkeztek-e kárjelentések Magyarországi területeiről?

– Mindaddig még nem... Pontosabban éppen Szegedről telefonált valaki, hogy a mennyezete megrepedt. Persze, a repedés már korábban is ott lehetett.

Az estig összegyűjtött adataink szerint a földrengés, amelyet Jugoszláviában, Bácskában és Nyugat-Bánátban is észleltek, Szabadkán és Újvidéken is riadalmat okozott. Kár a jelek szerint sehol nem esett.

SOMOGYI P. SÁNDOR

Megkoszorúzták Antall sírját

Varga Béla, az 1946-47-es Nemzetgyűlés közelmúltban hazatelepült egykori elnöke pénteken a Farkasréti temetőben koszorút helyezett el id. Antall József sírján. A kegyeletes megemlékezésen jelen volt Antall József miniszterelnök.

Varga Béla, az antifasiszta nemzeti ellenállás kiemelkedő személyisége, a nemzetközi hírvé pappolitikus méltatta id. Antall József érdemeit, aki a második világháború alatt a lengyel menekültek ügyével foglalkozott, majd más nemzetek menekültjeit is segítette. Megemlékezett arról, hogy valaha együtt dolgoztak. Mint mondotta, ebből adódóan is, és a család barátjaként is jól ismerte munkásságát, helytállását a nehéz időkben. Imádkozott a halottért, s kifejezte azt az óhaját, hogy miniszterelnökünk mindazt végre tudja hajtani, amit édesapja megálmodott, s amiért az életében küzdött.

Új kormány lesz Oroszországban

Kiadta első elnöki rendeletét csütörtökön – a tanárok fizetésének fel-emeléséről és a diákok helyzetének javításáról – Borisz Jelcin, az Oroszországi Föderáció elnöke.

Az elnök intézkedett arról, hogy felemeljék a tanárok fizetésének és a diákok ösztöndíjának összegét. Adómentessé nyilvánította az iskolákat és a főiskolákat. A rendelet előírja, hogy évente mintegy tízezer diákot, posztgraduális képzésben részt vevő diplomást és tanárt külföldre tanulási és továbbképzési céljából. Új programot is indított az árvek és a fogyatékos gyermekek megsegítésére.

Csütörtökön lemondott az orosz kormány, hogy Borisz Jelcinnek szabad kezét adjon az új testület megválasztásához. Ivan Szilajev kormányfő formálisan is benyújtotta lemondását az orosz Népi Küldöttek Kongresszusán. (Reuter/AP)

Afrika a ludas

A tegnapi földrengést az afrikai lemez okozta, amely fokozatosan csúszik a európai kontinens lemeze alá – mondta tegnap érdeklődésünkre dr. Szederkényi Tibor egyetemi tanár, a JATE Ásványtani, Geokémiai és Kőzettani Tanszékének vezetője.

– Az Alföld geológiai alapjainak törésvonalai északkelet-délnyugati irányban húzódnak. Jól látható – mutatja a térképen –, hogy itt Gombos-Öbecse-Temesvár vonalában, a magyar-jugoszláv határtól délre van az egyik nagy törésvonal. Ettől délre-délkeletre a Kárpátok tömege húzódik. Ez tehát a „határterület”. Ez a medencealjzat általános tektonikai képe. A medencealjzathoz akkor jutunk el, ha a fiatal üledékeket latakartjuk, ami Szegednél például 2800-2900 méter vastag. Ez a medence kemény aljzata. Ettől lefelé a földkéreg vastagsága itt 25-30 kilométer, elég kicsi. A földrengés szempontjából nem is az a legfontosabb dolog, hanem egy kontinensméretű mozgás. Afrika kontinenslemeze alácsúszik az eurázsiai kontinenslemez alá. Ezt azonban nem folyamatosnak kell elképzelnünk, hiszen jelentős ellenállást képez a sűrűdési erő. A afrikai lemez csak akkor mozdul meg, ha mozgató ereje nagyobb lesz, mint a sűrűdési erő. S amikor egy ilyen zökkenés történik, akkor földrengés pattan ki. Mivel az a csúszás széles zónát érint, olyan földrengést szokott okozni, amelyek elég nagy területen észlelhetők.

– Nem volt váratlan tehát, hogy épp itt mozdult meg a föld.

– Egyáltalán nem. A földmozgás időpontját azonban nehéz volna megjósolni, hiszen a kontinenslemezek elcsúszásának okát sem

ismerjük pontosan. Azt pedig, hogy a nyomóerő mikor győzi le a sűrűdést, teljesen kiszámíthatatlan.

– De ez a terület nem tartozik a földrengésveszélyes zónák közé.

– Nem, hiszen Magyarország a kontinens közepén fekszik, ráadásul elég vastag üledék takarja, ami jelentősen tompítja a rezgések erejét. Nem úgy, mint például a kontinens szélén, például a Csendes óceánnál, ahol a mélytengeri árkok vannak. Ott igen erőteljes a földrengés, naponta többször is van rengés; az óceán aljzata évente 5-10-15 centimétert bukik alá.

– A '84-es berhidai földrengés is hasonló jelenség volt?

– Igen, ott is egy ilyen törésvonal húzódik a mélyben, az úgynevezett litéri összetelődés. Ha valahol megment a föld, a törésvonalak által körülhatárolt területeken nincs nagy mozgás, azok viszonylag rugalmasan viselkednek. A két tömb találkozásánál, a törésvonal mentén azonban mindig heves a mozgás. Úgy kell ezt elképzelni, mint a jégtáblák szélét zajláskor. Ha jön egy hullám, ott a legnagyobb a mozgás.

– Ha jól értem, a földtani folyamatokból az következik, hogy kisebb rezgésekre ezáltal is számíthatunk.

– Igen, kisebb utórezgések lehetnek napok, esetleg hetek múlva is, de nagyobb földrengésre nem lehet számítani.

MÁRÓK TAMÁS